

45

HELI ARGILÉS I ELS MISTERIS D'AIGUA

Esther Climent Gosp

Il·lustracions de Marc Bou

LA BICICLETA
NEGRA

TÀNDEM

Premi Carmesina de la Safor

HELI ARGILÉS

I ELS MISTERIS D'AIGUA

Esther Climent Gosp

Il·lustracions de Marc Bou

PREMI CARMESINA DE LA SAFOR

LA BICICLETA
• NEGRA •

TÀNDEM

El sol va il·luminar la façana acabada d'emblanquinar. Helena Argilés, que no sabia que aquell dia emprendria un viatge a un destí inesperat, es rentà la cara amb aigua tèbia i anà a la cuina a buscar la seua iaia com cada matí. Amb un tassó de llet bullint amb cacau en pols entre les mans, eixí descalça a la terrassa. Li agradava arreplegar a les plantes dels peus la calor que el sol deixava a les rajoles de gres. Encara feia calor d'estiu, però, per a *Heli* —com l'anomenaven des que era menuda—, el desdejuni havia de ser un ritual de mans i peus escalfats. A l'hivern, acostava els calçatins més gruixuts que tenia a l'estufa i, quan havien rebut prou temperatura, se'ls posava.

La iaia Clara, amb les mans blanquíssimes plenes de piguetes, li va acostar les galletes. Heli també les prenia amb poc de sucre des que el metge havia dit a la iaia que vigilara el dolç. La iaia era una dona d'ossos amples, però de constitució fina. Tenia els cabells de color castany clar i sempre els duia arreplegats en un monyo alt. Des de molt jove havia treballat a la taronja. Coneixia totes les varietats de cítrics, sabia el nom i el distintiu de tots els magatzems de la contornada i també els racons més calents i frescos d'aquelles naus. A l'hort de casa no tenien cap taronger.

Entre glopets de llet, Heli va sentir frec de fulles i canyes. El iaio ja devia ser a l'hortet arreplegant tomaques. El iaio Mateu s'alçava molt de matí. Era un home menut, com Heli, i tenia els cabells blancs i la coroneta pelada. Sempre duia unes ulleres xicotetes i redones de pasta negra a la butxaca de l'armilla que quedava damunt del pit on batega el cor. Quan no era cuidant de l'hort, es deixava caure en un banc de la terrassa o de l'avinguda i llegia fins que es quedava sense llum.

Des que era menuda, el iaio li llegia a Heli cada nit. Les històries preferides d'Heli Argilés eren les rondalles. Li encantava escoltar com la terra on ella vivia es convertia en l'escenari de peripècies fantàstiques, còmiques i, de vegades també, tenebroses. Li agradava pensar que els dracs que vencien els guerrers i les heroïnes d'alguns contes eren, en realitat, parents dels dinosaures. Si uns éssers enormes i feroços com els tiranosaures havien xafat el terra que ara acaparaven els humans, per què no ho podien haver fet també els escopidors de foc?

Acabant-se el sollet de la llet, Heli quasi va arribar a escoltar la nota sencera del teuladí del nesprer. Malauradament, les màquines van tallar l'inici de la melodia. El veí havia cedit finalment a les pressions dels compradors i ja construïen un altre edifici altíssim al solar d'enfront. L'alqueria dels iaïos era l'única peça discordant en aquell trencaclosques de gratacels. El iaio Mateu no havia volgut escoltar mai les ofertes. Sentia que aquella terra que envoltava l'alqueria era patrimoni de la seua vida i d'aquella ciutat que tant s'estimava. Quasi no quedava horta ja, se'n penedia el iaio. El seu terreny era l'únic que romania a l'àrea metropolitana de València. Més cap als afores també quedaven alguns resistents.

-La rebequeta, Heli, la rebequeta.

-Però, iaio, que fa més de trenta graus, per favor. El paraigua sí, però la rebequeta...

El iaio li va proposar un tracte. Sabia que la neta era més cabuda que ell. Si ella agafava la jaqueta de punt, ell duria a la bandolera el paraigua plegable. Quan es van acomiadar de la iaia, Mateu va pensar que el paraigua l'hauria agafat de totes maneres. Heli no fallava mai quan deia que venia aigua.

El carrer on vivien tenia nom de riu, això li encantava a Heli. La parada de l'autobús era a l'altra banda de la plaça, a Blasco Ibáñez. La brisa marina encara s'obria camí entre els edificis i aplegava a l'avinguda per a refrescar el nas d'Heli. Van veure el vehicle elèctric arribar des del Cabanyal, s'aproximava sense fer cap soroll. Digueren «Bon dia» al conductor i Heli passà el telèfon pel sensor. Li agradava anar dreta a l'autobús, així li feia la sensació que passejava esvariant-se gràcilment pels carrers de la seua ciutat.

Quiosc de llepolies, redona on de costum remugaven almenys dos cotxes -Heli comptava els tocs de clàxon sempre que hi passava-, el vell Mestalla, pastisseria Cuenca -els seus aparadors de temporada la fascinaven-, Facultats, *Pital Clínic* -li faltaven tres lletres al rètol des que Heli tenia memòria-, Rectorat, Vivers. El pont del Real rebia l'autobús com un vaixell roig, o això li agradava imaginar-se a Heli. Amb el nas esclafat al vidre, mirava les aigües grises córrer mentre el iaio evocava els temps quan encara es permetia pescar. Aquell matí, Heli va sentir les aigües estranyament agitades, els grisos més foscos... El riu Túria cada any adquiria una tonalitat més cendrosa. Els peixos que, de més menuda,

Heli veia saltar sobre les aigües clares, cada vegada semblaven menys nombrosos, més tristos.

La porta del Real la va tornar a terra ferma. El portal de pedra s'alçava imponent davant dels seus ulls. Un arc triomfal, columnes altes, escrits de pedra i, coronant-lo, un rat penat guardià. La part més antiga de la ciutat es trobava dins de les muralles. Així, per a anar al centre des de casa d'Heli, l'auto-bús havia de travessar dues barreres: la natural del riu Túria i la de les muralles fetes per l'home. Al llarg del perímetre de la muralla hi havia unes quantes portes d'entrada a la ciutat des de totes les direccions. Heli coneixia els detalls de les dues que més feia servir. La porta del Real, per la qual accedia al nucli antic, arcecat dins de les parets de pedra, i la porta de la Mar, camí a casa, una casa feta d'horta i brisa atenuada de la mar Mediterrània.

Els arcs de mig punt, les pilastres i les figures esculpides es barrejaven amb la negror de l'asfalt, els edificis alts fets de metall i vidre i els locals de menjar ràpid. A la Pau es conservaven algunes façanes que transportaven Heli a una València senyorial. La seua València eren dues i les dues eren la mateixa. La vella i la nova, l'argila i el metall, el rat penat gegant del Mestalla i el robust del portal del Real.

Amb tot, Heli, aquell matí, no gaudia com altres vegades del trajecte a través de les Valències reals i imaginades. No podia traure's del cap la frase que el iaio li havia dit abans d'eixir de casa mentre guardava a la vitrina un tom de les *Rondalles* d'Enric Valor. No s'imaginava que aquelles lectures al llit abans de dormir havien sigut la preparació al que li deparava el destí.

—Hi ha una València que encara no coneixes.

eli Argilés, quan havia agafat l'autobús al centre amb el iaio aquell matí blau cel d'un dilluns del principi de setembre, no es podia ni imaginar que anava a dirigir-se més enllà del cor de València.

En arribar a la plaça de la Reina, Heli demanà al iaio Mateu que pararen davant de la gelateria Llinares. Volia veure si hi havia un sabor nou. L'última vegada que es trobà davall dels tendals rojos de l'establiment, descobrí el sabor de sardina i botifarra. Heli feia apostes amb els iaios per veure qui s'aproximava més al següent gust extravagant que inventarien els artesans. Qui perdia l'havia de tastar i convidar l'altre al seu gelat preferit. Quin plaer quan Heli va perdre i li tocà provar el gelat de violetes. Cullerades de pètals deliciosos.

Però, aquell matí, el iaio tenia una pressa estranya. Ni tan sols es va detindre un instant a mirar el Micalet, el seu edifici preferit del centre històric, i quasi ensopegà amb uns coloms despistats al peu de la parada. Va agafar la mà d'Heli i creuaren fins al caragol redó que quedava enfront del carrer Sant Vicent. L'aparcament de la Reina. Heli no recordava haver vist mai el cartell de la P amb alguna llumeneta verda. Sempre, sempre, estava complet. A Heli li va estranyar. Els iaios no tenien cotxe, de fet, ni sabien conduir, bé, només el tractor per al camp de

darrere de casa. Descendiren per la llengua d'asfalt que, cada vegada més corbada, els conduí a la boca d'un soterrani on, en efecte, no es podia trobar ni una plaça lliure.

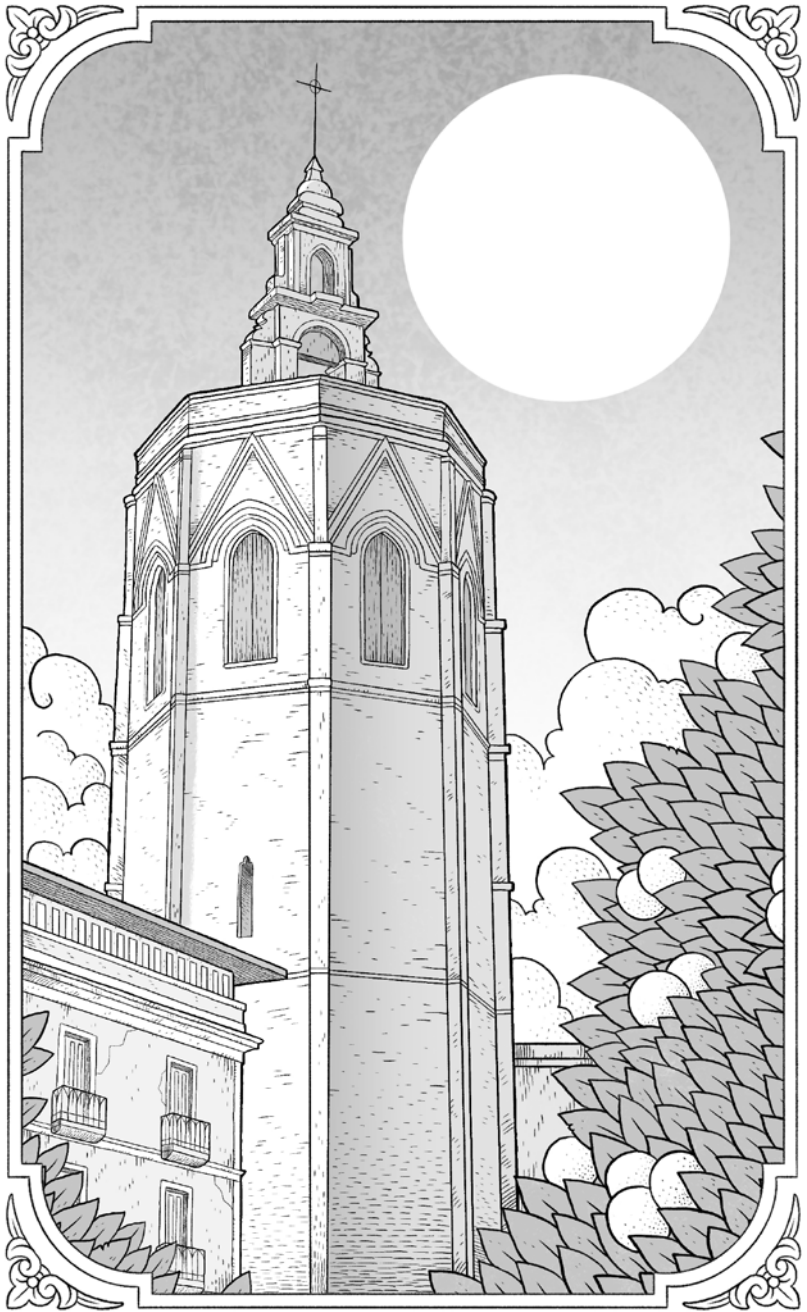
-Iaio, que hem d'agafar cotxe per a anar a aquest lloc que dius?

-No, no, ja hem arribat. Tin el paperet.

Heli arplegà el tiquet de la màquina de l'aparcament i seguí el iaio fins a l'ascensor. El lector de barres s'il·luminà dues vegades. No semblava que s'hagueren mogut, però les portes de l'ascensor s'obriren pel costat contrari per on havien entrat. Aparegueren en un vestíbul de columnes de pedra clara en espiral, altíssimes i impressionants, que arribaven a un sostre amb volta de creueria. L'havien pintat de blau indi i decorat amb petits estels daurats. El terra estava enrajolat de paviment hidràulic de rajola menuda. Si es mirava bé, en algun cantó, les rajoles feien formes de serps i dracs. No hi havia finestres, per això, la il·luminació omplia la sala despenjant-se del sostre. Avançaren fins al bell mig del vestíbul. Una jove de somriure amable els saludà. Seia en un modern tamboret metàl·lic situat darrere d'una majestuosa taula de marbre.

-Mateu, la meua iaia t'envia records. Li he dit que hui comença Helena en l'Acadèmia. Conta'm, com està Clara?

La recepcionista, Emparín Blanes, que en poc de temps Heli tindria per la persona més parladora sobre la terra, els agafa el tiquet i els acompanyà fins a una porta grandíssima. Estava pintada dels mateixos colors que el sostre i s'emmarcava en un arc magnífic. El pany, a través del qual Heli volgué anticipar-se fent una ullada al que l'esperava a l'altra banda, tenia forma de mitja lluna. El pom era un sol de raigs corbats.

El iaio va agafar fort les mans d'Heli abans que Emparín els obrira la porta. La va mirar als ulls i li va fer recordar les estones a la fresca relatant rondalles amb titelles, les disfresses de bruixa que confeccionava amb l'ajudada dels iaïos per a Carnestoltes, la primera vegada que va veure una falla plantada al seu davant i altres anècdotes viscudes entre els carrers i la gent de la seua ciutat. Li va demanar que evocara aquella manera de meravellar-se. Li va dir que era una qualitat valuossíssima capaç de superar la por, que no temera el que poguera descobrir a l'altra banda de la porta, que ell seria al seu costat.

Accediren a una sala amb forma de semicercle on hi havia xiquets que semblaven més grans que Heli. El sostre estava cobert de fusta grossa, envernissada, brillant, amb figures tallades i milers de detalls, i llargues teles brodades decoraven les parets. Fils marrons, rosats i verdosos, formaven criatures sobre teles ocre i beix, antiquíssimes. Tres butaques presidien la sala, lluien talles rocamboliques als reposabraços i a la part superior, i se situaven darrere d'una taula de forma ovalada i allargada que havien decorat amb un tapet de boixet. El color grogós que tenia indicava el pas del temps i la història del lloc on es trobava.

–Benvinguts a l'Acadèmia Segell: Acadèmia Secreta d'Enigmes, Guisats, Espantacriatures i Llegendes.

Una veu potent omplí la sala. La directora, Amàlia Ambrós, es va presentar. Era una dona alta, morena, de cabells negres, llisos i curts, espessos i rectíssims. No es movien amb cap dels moviments de la directora. Els seus ulls eren totalment negres, com dues pedres d'obsidiana. Brillaven com la roca volcànica. L'espurna que distingia la pupila de l'iris

arribava a Heli centellejant, a pesar dels vidres de les petites ulleres sense muntura que duia. La directora Ambrós tenia un posat molt seriós, però una mirada vivíssima. La seua veu era clara i arribava a cada detall tallat a la fusta que decorava el sostre després de ser escoltada atentament per cada assistent.

La butaca de la directora semblava abraçada per un drac. Del cap d'Amèlia Ambrós sorgia una boca plena de dents punxegudes de fusta, amb uns ullets quasi indistingibles entre les dures escates tallades en anouer. On descansava els colzes, ja que les mans les tenia encreuades davall de la barbeta mentre observava els nous alumnes, es podien veure ales allargades amb una arpa a l'extrem que quasi tocava terra. A banda i banda de la directora, seien el subdirector i el secretari de l'Acadèmia. El subdirector, el senyor Miralles, encara no havia parlat, però n'hi havia prou amb les dues pedres de serpentina que coronaven el reposacaps de la seua butaca simulant uns ulls: l'home inspirava un respecte misteriós. Els reposabraços folrats de vellut gris acabaven en forma de mans humanes d'ungles llarguíssimes. La Quarantamaula de les històries dels iaïos convertida en butaca observava a Heli amb ulls verds de gat. El senyor Borràs, el secretari de Segell, seia en una butaca més senzilla. També era de fusta fosca d'anouer, com les altres dues, però tenia forma d'una aglomeració de figures que feien pensar en rats penats arredonits i bufons.

La directora Ambrós començà el seu discurs de benvinguda. De boca d'aquelles personalitats assegudes sobre éssers fantàstics de fusta, Heli sabia per quina raó es trobava en aquella construcció aclaparadora soterrada al centre de la seua ciutat.

er la Reina, enfilaren Santa Catalina –l’orxateria atragué fugaçment la mirada d’Heli– i el carrer de la Barreteria. Cada vegada que passaven per aquell carrer, Heli se sentia transportada a un temps imaginari i aquell indret estret es veia transformat en un aparador gegant de barrets. Capells de palla a banda i banda. Cintes penjant de les balconades. Llana entrellaçada cobrint les façanes. Heli tornava al món en girar a l’esquerra. Un carrer mig cobert que donava a la plaça d’un acollidor portalet era l’entrada que el iaio havia triat per a aquella aventura que no feia més que començar. Per descomptat, Heli desconeixia la connexió ancestral d’aquella placeta amb la gran plaça on els havia deixat l’autobús i on se li havia imposat una missió emocionant i aterridora alhora. El iaio Mateu sí que la sabia i, molt a contracor, estava en l’obligació de transmetre-li els coneixements i els indrets que formaven aquella València secreta.

Havia acompanyat la iaia a la plaça Redona tantíssimes vegades que a Heli li semblava impossible que poguera amagar cap secret. Encara que, sempre que travessava el llindar d’alguna de les entrades, l’envaïa una sensació misteriosa que no podia explicar. Per això sempre accedia encantada a acompanyar la iaia a la compra i a ajudar-la a carregar amb les bosses.

La plaça tenia quatre entrades, orientades als punts cardinals. Nord, sud, est i oest. Les preferides d'Heli eren aquelles a les quals arribava pels dos carrerons més menuts i estrets. La meravellava la certesa de conèixer aquella plaça amagada. Ningú que no fora de la ciutat podia saber-ne l'existència. Perquè, tota envoltada de cases, oclulta entre els ulls d'una cinquantena de finestres, la plaça Redona no es podia veure ni intuir fins que no s'estava a dins. A més a més, si no se'n coneixia la localització exacta, era molt fàcil perdre's. Mercat, Carme i Velluters eren un laberint de llums i ombres als ulls d'Heli. Una plaça amagada, sí. Sempre li havia ballat pel cap aquella idea. Quantes més n'hi podia haver a la ciutat que ella i molts desconegueren? Però el que no s'hauria imaginat mai és que aquella plaça circular i amagada al cor de Ciutat Vella ocultara dins seu un misteri encara major.

Un anell de fusta que feia de sostre de les tendetes remarcava el perímetre de la plaça. Els fils, els fils de centenars de colors, encisaven Heli. Aquella era la parada que més li agradava: la merceria. Cada vegada que hi anava, triava un cabdell de color blau diferent, i encara no se li havien acabat les opcions on elegir. Heli Argilés tenia un do especial per a discernir tonalitats de blau. Sobretot, quan observava l'aigua. El seu cervell, amb la informació que li aportaven els ulls color mel quan mirava un toll o una font, aconseguia, fins i tot, separar el blau de l'aigua i el de cel que s'hi reflectia.

-Heli, seu ací.

El iaio la va cridar fent dos colpets amb el palmell de la mà a la pedra de la pica on estava assegut.

La pica, de pedra blanca, era l'únic ornament de la plaça. Excepte per Nadal, quan un anell de ponsèties acoloria de roig i verd el contorn inferior de la plaça. L'aigua que aplegava a la basseta redona de la pica eixia d'una columna senzilla a través de quatre obertures i sempre estava fresca. A l'estiu, no hi havia res millor que acostar-se i dur-se aquella frescor al front formant un tassó amb les mans. A Heli, embadalida davant de la gradació de colors de la parada de fils, no li va costar gens d'esforç creure el iaio. Eren al principi de setembre i encara feia prou calor per a córrer a afonar la mà en la bassa fresca i banyar-se totes les polseres de fil que li decoraven de mil blaus la monyica esquerra.

Heli, abans de parar-se a escoltar el iaio, agafant-se a la vora del banquet redó, va inclinar l'esquena i el coll cap arrere fins que es banyà la punta de la cua amb què sempre es recollia els llargs cabells foscos. Per a Heli, sentir l'aigua remullant-li els cabells, banyant-li la pell, era una sensació que l'omplia d'una alegria inexplicable. El iaio l'observava amb un somriure que ella no havia vist mai. Era preocupació aquell puntet gris a l'iris anyil del iaio Mateu? Amb la meitat de l'esquena completament banyada, Heli va observar, a petició del iaio, la plaça i els vianants d'aquell matí.

–I bé? –li va preguntar el iaio, aquesta vegada amb una brillantor als ulls que li ocupava part de la pupil·la.

Heli no havia vist mai tanta concurrència a la plaça Redona les vegades que havia acompanyat la iaia. Hi havia una cosa que resultava curiosa. Moltes persones entraven per alguna de les boques, s'aturaven un moment pensaroses i, sense parar-se a comprar a cap botiga, agafaven l'eixida que els

quedava davant. Alguns rostres li semblaren familiars a Heli. Sí. Entre aquelles cares, reconegué les dels seus companys de l'Acadèmia. Els havia vist atendre igual que ella, un poc atemorits, a la presentació del nou curs i a la benvinguda de la directora Ambrós.

–Ara et toca a tu, Heli.

El iaio li va explicar què era el que feia aquella gent que entrava i eixia de la plaça Redona al cap de pocs segons. Les instruccions eren fàcils de seguir. Això semblava.

–Però, iaio, això no pot ser. Si fora tan fàcil, no seria una plaça amagada. De segur que un munt de turistes es perden per aquests carrerons cada dia.

El iaio li va repetir les instruccions. No es tractava de perdre's sense més. Una persona, per a accedir a la plaça Amagada, primer havia de trobar la plaça Redona, conèixer-la de veres. Una vegada dins, havia de concentrar-se molt i estar completament i deliberadament disposat a perdre's entre el laberint de carrerons on tantes vegades Heli havia inventat històries de cavallers, rellotges antics i màgics i brodats milenaris. Amb el propòsit en ment, havia de dirigir-se a una de les eixides. Era així com s'arribava a la plaça Amagada.

Heli va tancar els ulls molt fort. Va fer per oblidar el nom dels carrers que l'envoltaven, les seues gelateries preferides i les placetes on jugava a ser exploradora. Va eixir de la plaça. Carrer de la Pescateria. Res. No ho aconseguia. Com podia fer per perdre's si coneixia cada pam d'aquell llenç de llambordes?

«Pensa, pensa, pensa», es deia mentre els murs pintats i fanals estratègics apareixien com fotogrames. De sobte, es

va projectar davant d'un grafit nou. Va imaginar que algú la duia amb els ulls embenats per aquells carrers, que la deixaven lliure en un solar decorat amb dibuixos que no havia vist mai, i que havia de descobrir el camí de tornada a casa. Amb aquesta idea al cap, colors nous per a perdre's entre allò que coneixia, es dirigí a l'eixida est. De sobte, en compte d'eixir, el que va ocórrer fou que tornà a entrar. Però aquesta vegada es trobava en una mena de passadís que envoltava la plaça per la banda de darrere de les tendetes.

–Benvinguda al Cercle Amagat –va dir-li el iaio Mateu, que l'havia seguida.